

Vrijheid

Mensen werden beperkt in hun vrijheid. Ze moesten meewerken aan de ideeën van één man en zich aan allerlei regels houden waar ze niet met elkaar voor gekozen hadden. De Duitse bezetters hadden veel dingen verboden. Er was geen vrijheid van meningsuiting en ook geen persvrijheid. Ook de rechtspraak was in handen van de bezetter. Een aantal bevolkingsgroepen werden vervolgd zoals de zigeuners en de joden. Jongens vanaf 18 jaar moesten naar werkkampen. Veel producten waren schaars en 's avonds moesten de lichten uit (na spertijd).

Distributiebonnen

Door de oorlog veranderde er veel in het dagelijks leven van de burgers. Er waren steeds minder producten en levensmiddelen. Om ervoor te zorgen dat iedereen eten kreeg, ging voedsel 'op de bon'. In augustus en september 1940 konden de mensen producten als brood, vlees, eieren, koffie en boter alleen nog tegen inlevering van distributiebonnen krijgen. Tijdens de Hongerwinter was er steeds minder eten beschikbaar.

Welke keuze maak jij?

1. In 1944 is er bijna niets meer te eten in jouw woonplaats. Samen met een vriend probeer je eten bij elkaar te zoeken bij boeren. De honger is zo groot dat je besluit om alleen naar Groningen te gaan. Je vriend mag niet van zijn ouders.

Wat doe je?

- a** Je gaat toch: de honger is enorm.
- b** Je besluit om niet te gaan, want die ouders hebben eigenlijk wel gelijk.
- c** Je probeert een andere vriend over te halen om ook mee te gaan.
- d** Je hebt geen idee wat je zou doen.

2. School is er niet meer en je hebt ontzettende honger. Samen met vrienden probeer je eten te vinden bij boeren. Dan besluiten je vrienden om een broodkar van een bakker om te duwen om zo broden te pikken.

Wat doe je?

- a** Je wilt niet meedoen: stelen kan echt niet!
- b** Je besluit om langs nog meer boeren te gaan.
- c** Je wilt niet stelen, maar de honger is te groot.
- d** Je hebt geen idee wat je zou doen.

Jodenvervolging

De bezetter sloot de joodse burgers steeds meer buiten. Vanaf het najaar van 1940 mochten joden niet meer naar café, bioscoop of theater. Later mochten joodse kinderen niet meer naar normale scholen. Joden moesten een Jodenster dragen. Ook werden ze gescheiden van andere Nederlanders en bij elkaar gezet in aparte wijken of steden. Vanaf eind augustus 1942 brachten de Duitsers de joden naar kamp Westerbork in Drenthe. Vanaf hier gingen ze naar de vernietigingskampen en concentratiekampen in Polen om te worden vermoord.

Welke keuze maak jij?

3. Het is 1940, het eerste oorlogsjaar. Je zit in de klas met een joods meisje en de dochter van een NSB'er. Je kunt het met beiden goed vinden. Je moet een werkstuk maken. Het liefst doe je dat met beide meisjes.

Maar de dochter van de NSB'er wil het joodse meisje er niet bij hebben.

Wat doe je?

- a** Je vindt het belangrijk goede maatjes te blijven met de dochter van de NSB'er en zegt tegen het joodse meisje dat ze een ander groepje moet zoeken.
- b** Je besluit met het joodse meisje samen te werken.
- c** Je denkt: 'mij te lastig hoor', en zoekt een ander groepje.
- d** Je hebt geen idee wat je zou doen.

Persoonsbewijs

Een andere ingrijpende verandering was dat vanaf 1941 iedereen vanaf veertien jaar een persoonsbewijs bij zich moest dragen. Hiermee konden de bezetters de bevolking controleren en konden ze makkelijker mensen vinden. Het document was erg moeilijk na te maken. Behalve een pasfoto en een vingerafdruk stonden er ook allerlei persoonlijke gegevens op zoals de leeftijd en het geloof van de eigenaar. Ook de geloofsovertuiging was op het persoonsbewijs te zien. Bij joden werd de hoofdletter J in hun persoonsbewijs gestempeld.

Welke keuze maak jij?

- 4.** Het is februari 1941. Jij bent joods. Alle joden moeten zich laten registreren. Zo weet de bezetter de namen en adressen van de joodse burgers.

Wat doe jij?

- a** Je besluit je niet te melden want je weet niet wat de bezetter met deze informatie gaat doen.
- b** Je meldt je, waarom ook niet: je bent er trots op joods te zijn!
- c** Je denkt er verder niet over na en meldt je.
- d** Je hebt geen idee wat je zou doen.

Ausweis

Vanaf 1942 begonnen steeds meer mensen zich te verzetten tegen de Duitse bezetter. Een maatregel was bijvoorbeeld dat werklozen in Duitsland moesten werken. Enkele ambtenaren probeerden dit te omzeilen door mensen als niet gezond aan te merken. Later verstrekten ze ook valse stempels en 'Ausweisen' zodat mensen vrijstelling van arbeid in Duitsland kregen.

Welke keuze maak jij?

- 5.** De Duitsers hebben mensen nodig om in hun fabrieken te werken. Ook jij krijgt een oproep: je moet je morgen melden.

Wat doe je?

- a** Je vraagt je baas een brief te schrijven dat je onmisbaar bent. Dat is niet zo, maar dan hoef je nu nog niet mee.
- b** Je meldt je op tijd bij de Duitsers.
- c** Je duikt onder bij vrienden die ergens anders wonen. Maar je weet dat dit gevaarlijk kan zijn voor je ouders, broer, zus: misschien worden zij gestraft.
- d** Je hebt geen idee wat je zou doen.

Onderduiken

Verzetmensen, bevolkingsgroepen als joden en zigeuners waren niet meer veilig. Zij moesten vluchten of onderduiken. Andere mensen hielden zich bezig met het verbergen van onderduikers.

Als de Duitsers ontdekten wat je deed, kon je opgepakt worden en worden vermoord.

Welke keuze maak jij?

6. Het is avond en donker buiten. Niemand mag meer op straat zijn. De bel gaat. Je weet dat dit alleen maar gevaar kan betekenen. Iemand die zich moet verstoppen voor de Duitsers, bijvoorbeeld.

Wat doe je?

a Je doet open, zonder erbij na te denken. Als iemand hulp nodig heeft, is hij welkom.

b Je denkt aan de gevaren voor jezelf en je familie, en laat de deur dicht.

c Je doet de deur op een kiertje open en fluistert: 'Ga maar naar de overburen'.

d Je hebt geen idee wat je zou doen.

Operatie Market Garden

Op 6 juni 1944 komen Amerikaanse en Britse troepen in Normandië aan land. Ze hebben het plan de bezette gebieden te bevrijden. Het lukt hen het zuiden van Nederland te bevrijden, maar na mislukte luchtlandingen bij Arnhem stuit de geallieerde opmars bij de Rijn.

7. Je loopt op straat en er klinkt afweergeschut. Iedereen duikt een schuilkelder in. Volwassenen duwen je weg om zelf de kelder in te komen.

Wat doe je?

a Je holt naar een andere schuilkelder.

b Je vecht jezelf naar binnen: jij wilt ook veilig zitten!

c Je probeert op straat ergens te schuilen en hoopt er het beste van.

d Je hebt geen idee wat je zou doen.

Persvrijheid

Tijdens de oorlog bepaalden de Duitsers wat de Nederlandse kranten wel en niet mogen schrijven. Zo wilden zij de mening van de Nederlanders beïnvloeden. De kranten die daar niet aan meewerkten werden verboden. Radio Oranje, "De stem van strijdend Nederland", was een radioprogramma van de Nederlandse regering in ballingschap in Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Nederlanders moesten in het geheim luisteren, omdat de Duitse bezetter het luisteren naar dit programma had verboden en later de bevolking had verplicht alle radio-ontvangers in te leveren. Toch hielden velen hun radio's en verborgen ze.

Welke keuze maak jij?

8. Het is 2015. De Nederlandse kranten mogen weer schrijven wat er gebeurt en de Nederlanders mogen zeggen wat ze vinden. Jij zit in de klas met een klasgenoot met bijzondere kledingsmaak. Je bent niet de enige die het lelijk vindt, een hoop klasgenootjes vinden het geen gezicht en lachen hem uit.

Wat doe je?

a Je zegt alles wat je vindt, ook al is dat voor een ander niet leuk om te horen.

b Je neemt het voor hem op en zegt dat de klasgenoot zelf moet weten wat hij aantrekt.

c Je wilt je er niet mee bemoeien en zegt niets.

d Je hebt geen idee wat je zou doen.

Kijk op het antwoordblad: wat voor type ben jij?